

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТУВАННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

У статті досліджується сутнісна характеристика та структуризування механізму інвестування відтворення основних засобів, а також пов'язаний з ним категорійний апарат. Інвестування відтворення основних засобів розглядається як сукупність економічних відносин, які виникають між суб'єктами економіки на всіх стадіях процесу кругообороту основних засобів і характеризуються пов'язаними з ними потоками інвестиційних ресурсів. Механізм інвестування процесів відтворення основних засобів представлено як систему дій суб'єкта прийняття рішень, яка визначає послідовність, обсяги та забезпечує реалізацію процесів відтворення основних засобів і їх інвестування у відповідності до стратегічних цілей. Механізм інвестування відтворення основних засобів пропонується розглядати з використанням структурного, сценарного та процесного підходів, що дозволить більш всебічно відобразити сутність даного механізму та удосконалити можливості його практичного використання.

Ключові слова: механізм інвестування, структурний підхід, сценарний підхід, процесний підхід, відтворення, основні засоби.

Вступ. В ринкових умовах господарювання розвиток підприємств, а також їх конкурентоспроможність на внутрішньому і на світовому ринках визначається наявністю інноваційних техніки та технологій. Це, в свою чергу, вимагає відтворення основних засобів шляхом техніко-технологічного оновлення. Вирішення такого завдання безпосередньо пов'язане зі спроможністю підприємств до інвестування відтворювальних

процесів. Питанням дослідження процесів відтворення, зокрема основних засобів, а також інвестування діяльності підприємств присвячені наукові праці вчених-економістів: Бланка І., Гайдуцького П., Гуткевич С., Крисанова Д., Ланового В., Мочерного С., Покропивного С., Трегобчука В. та ін. Водночас слід зазначити, що комплексний підхід до інвестування відтворення основних засобів недостатньо розроблений як в теоретичному, так і в організаційно-практичному аспектах. Подальші наукові дослідження вимагають вирішення цих питань, а саме шляхом розроблення механізму інвестування відтворення основних засобів на підприємствах, який би забезпечив комплексний підхід до вищезазначених процесів.

Постановка завдання. Метою дослідження є структурування механізму інвестування відтворення основних засобів та визначення його сутності. Перед тим, як визначити сутність механізму інвестування відтворення основних засобів, з'ясуємо, що ж саме розуміють під терміном "інвестування".

Результати. Економічна література енциклопедичного та довідникового характеру і тематичного спрямування саме цей термін практично не визначає. Більшість авторів використовують термін "інвестування" як синонім до інвестиційного процесу, інвестицій, інвестиційної діяльності [9, с. 51; 6, с. 49; 2, с. 7; 8, с. 5; 7, с. 7]. В деяких джерелах автори, не маючи на меті досконалого тлумачення терміну, визначають інвестування як процес вкладення капіталу, як процес трансформації ресурсів у капітал, при цьому ототожнюється інвестування з інвестиційною діяльністю. Тлумачний словник пояснює слово "інвестувати" як "вкласти капітал у підприємство для одержання прибутків" [10, с. 187].

Заслуговує на увагу визначення інвестування, яке наводить М. Денисенко, стверджуючи, що воно є сукупністю економічних відносин, які виникають у ринкових умовах на всіх стадіях процесу відтворення основного капіталу між суб'єктами ринку і характеризують потоки інвестиційних ресурсів впродовж повного циклу їх кругообороту [4, с. 28]. Підтверджен-

ням цього практично є позиція І.О.Бланка, який цикл інвестування представляє як сукупність трьох стадій: передінвестиційної, інвестиційної та постінвестиційної [1] тобто охоплює цикли відтворення від вкладання коштів до отримання доходу та прибутку. Адапуємо це визначення стосовно основних засобів. Інвестування відтворення основних засобів – це сукупність економічних відносин, які виникають між суб'єктами економіки на всіх стадіях процесу кругообороту основних засобів і характеризуються пов'язаними з ним потоками інвестиційних ресурсів.

Інвестування відтворення основних засобів вважаємо широким поняттям, яке включає безпосереднє інвестування в основні засоби, а також інвестування в інші складові відтворювального процесу, які забезпечують його процесну циклічність. Крім того, сюди необхідно віднести інвестування інноваційного розвитку в галузях-виробниках основних засобів, яке має забезпечити еволюційну циклічність процесу відтворення основних засобів.

Щодо співвідношення "відтворення" і "інвестування": на рівні суспільного розширеного відтворення і інвестування їх можна вважати синонімами. Процес створення суспільного продукту є в широкому розумінні інвестиційним процесом, а безперервність та циклічність суспільного відтворення нерозривно пов'язані з безперервністю і циклічністю процесів інвестування: відтворення є наслідком (результатом) інвестування, а інвестування передбачає процес відтворення і реалізує у відтворювальному процесі свої цілі. Крім того, самі інвестиційні ресурси створюються в процесі суспільного відтворення.

З'ясуємо сутність механізму інвестування, який не має однозначних трактувань в економічній літературі, де можна знайти як дуже узагальнені поняття, так і до невірному звужені. Так, В. Лановий вважає, що "...механізм інвестування умовно можна розглядати як механізм деякого "моделювання" людського майбутнього", оскільки через механізм інвестування суспільство збільшує свої можливості, урізноманітнює види дія-

льності, перерозподіляє свою активність у нові сфери життя, залишаючи у минулому застарілі його форми [7, с. 7]. Дане положення є абсолютно вірним, але тут не деталізований сам механізм.

Занадто звуженим і невірним, на наш погляд, є зведення механізмів інвестування до механізмів залучення інвестиційних ресурсів або до механізмів мобілізації власних, позичкових та залучених коштів [5, с. 190], а також до механізмів залучення коштів від приватизації, через емісію цінних паперів тощо [3, с. 43, 44]. Заслуговує на увагу механізм інвестиційного менеджменту (управління інвестиційною діяльністю) І.О. Бланка, який розглядається як система основних елементів, що регулюють процес розроблення і реалізації інвестиційних рішень підприємств. До цих елементів належать: ринковий механізм регулювання інвестиційної діяльності підприємства, державне нормативно-правове регулювання, система конкретних методів, внутрішній механізм регулювання окремих аспектів інвестиційної діяльності підприємства [1, с. 75].

Трактування сутності механізму зводиться до того, що він має вказувати на внутрішню будову певного об'єкту і відображати сукупність його станів і процесів [10, с. 619]. Іншими словами інвестиційний механізм як будь-який механізм взагалі має мати певну будову або "конструкцію" – назвемо її структурною складовою механізму, а також певні "важелі", що приводять цю структуру в дію і примушують її функціонувати – назвемо її функціональною складовою механізму (рис. 1).

Об'єктом інвестування є процеси відтворення основних засобів в широкому розумінні, йдеться не просто про заміну і навіть не про розширене відтворення, а про інноваційне техніко-технологічне відтворення. Тому об'єкт інвестування виходить за межі підприємства-суб'єкта і поширюється на забезпечення інновацій та створення нових видів устаткування в машинобудуванні. Отже, об'єктом є як процесне, так і еволюційне відтворення основних засобів. Суб'єктами інвестування виступають в першу чергу підприємства (у тому числі і машинобудівні, які в цих про-

цесах виступають і в ролі "об'єктів" інвестування), а також держава, інвестиційні та інноваційні інститути, населення (як опосередковано, так і безпосередньо).

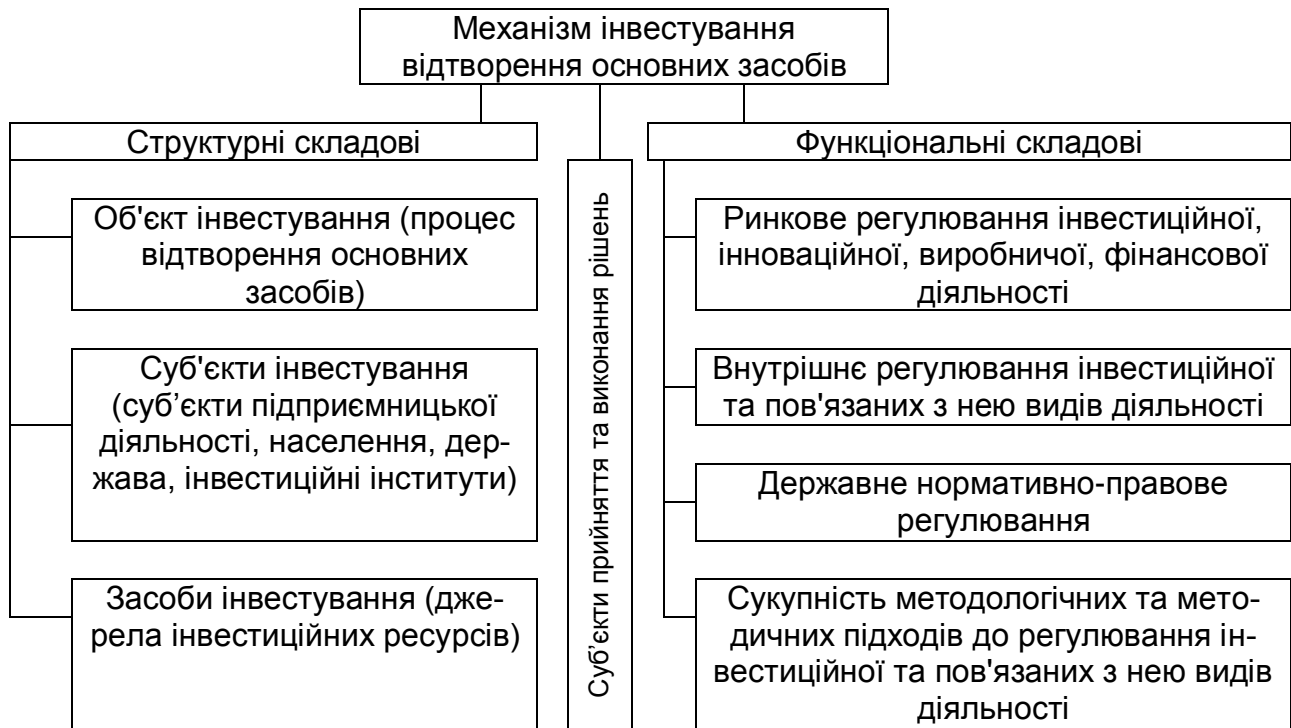

Рис. 1. Механізм інвестування процесів відтворення основних засобів: структурний підхід [розроблено автором]

Під засобами інвестування ми розуміємо джерела формування інвестиційних ресурсів. Вважаємо за необхідне уточнити ряд понять, а саме: інвестиційні ресурси та джерела їх формування. Ряд авторів ототожнюють інвестиційні ресурси з джерелами їх формування. Ми поділяємо точку зору Т.В. Майорової, яка вважає, що інвестиційні ресурси можуть бути у формі фінансових, матеріальних, нематеріальних та трудових, які залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування [8, с. 258]. Основою є фінансові ресурси, зокрема грошові кошти, оскільки вони можуть трансформуватись у будь-яку іншу форму інвестиційних ресурсів, у тому числі у основні засоби, нематеріальні активи, інновації тощо. Згідно даного підходу основні засоби є матеріальною формою інвестиційних ресурсів, інновації до етапу їх впровадження – це нематеріальні інвести-

ційні ресурси. До джерел формування інвестиційних ресурсів відносять практично джерела фінансування інвестиційної діяльності і поділяють їх найчастіше на три групи: власні, боргові та залучені. Ми поділяємо підхід І.О. Бланка до класифікації джерел формування інвестиційних ресурсів, згідно якого він поділяє інвестиційні ресурси на власні та позикові, а джерела на внутрішні та зовнішні [2, с. 140 - 143].

В процесі формування інвестиційних ресурсів можна використовувати різні механізми: максимізація власних коштів, залучення та запозичення. Методами фінансування інвестиційної діяльності можуть виступати самофінансування, акціонування, боргове фінансування, змішане фінансування тощо.

Перейдемо до характеристики функціональних складових механізму інвестування відтворення основних засобів. Ринкове регулювання інвестиційної, інноваційної, виробничої та фінансової діяльності здійснюється відповідно через механізми ринків: інвестиційного, інноваційного, товарного, фінансового. Попит та пропозиція на цих ринках формують підходи як до стратегічних намірів щодо виробничої діяльності та процесів відтворення на підприємствах, так і до тактичних рішень стосовно цих питань. Відтворення основних засобів є складовою загального процесу відтворення, а також не являється самоціллю, а є засобом реалізації загальних стратегічних цілей підприємства, пов'язаних з економічним розвитком та забезпеченням власної конкурентноздатності. Саме в механізмі ринку будуть визначені основні пропорції, темпи та особливості відтворення. З поглибленням ринкових відносин ринкова детермінанта буде найбільш вагомою і визначальною в приведенні до руху процесу відтворення основних засобів.

Внутрішнє регулювання інвестиційної, виробничої, інноваційної та фінансової діяльності відбувається в рамках самого підприємства і визначається загальною стратегією розвитку, здійснюється з урахуванням вимог статуту підприємства, системи внутрішніх нормативів та вимог

щодо усіх видів діяльності.

Державне нормативно-правове регулювання проявляється через механізм державного регулювання в умовах ринкової економіки в напрямку сприяння і підтримки інвестиційно-інноваційного розвитку та становлення підприємництва в цілому. Сьогоднішня база нормативно-правових актів потребує удосконалення та розвитку, але в будь-якому випадку незалежно від сили її впливу на відтворювальні процеси, необхідно враховувати положення нормативно-правових актів щонайменше як певні обмеження чи орієнтири.

Система методологічних та методичних підходів до регулювання інвестиційної, інноваційної, виробничої та фінансової діяльності представляє собою сукупність економічних законів, теорій, закономірностей, методичних прийомів, які дозволяють науково обґрунтувати рішення стосовно процесів відтворення та їх інвестування.

Вище перераховані функціональні складові приводять в дію структурні складові механізму: сам процес відтворення основних засобів, суб'єкти та засоби інвестування, визначають їх певну взаємодію та загальне спрямування всього процесу.

Розглянуте вище трактування відображає структурний підхід до визначення механізму інвестування процесів відтворення основних засобів. Вважаємо, що даний механізм необхідно розглядати з використанням не лише структурного, але й сценарного та процесного підходів.

Структурний підхід дає статичний опис механізму, а саме – виділення таких його складових: структурних (об'єкт, суб'єкти та засоби інвестування), функціональних (що приводять до взаємодії структурні складові) та суб'єкту прийняття і виконання рішень щодо масштабів відтворення основних засобів та його інвестування (див. рис. 1).

Сценарний підхід – відображає взаємодію структурних та функціональних складових механізму і їх вплив на прийняття рішень щодо обсягів відтворення та їх інвестування (рис. 2). Сценарний підхід призвів до

виділення мотиваційної складової в процесі інвестування відтворення основних засобів: взаємозв'язок інноваційних технологічних тенденцій та життєвого циклу підприємства і їх вплив на забезпечення конкурентоздатності через стратегічні наміри власників.

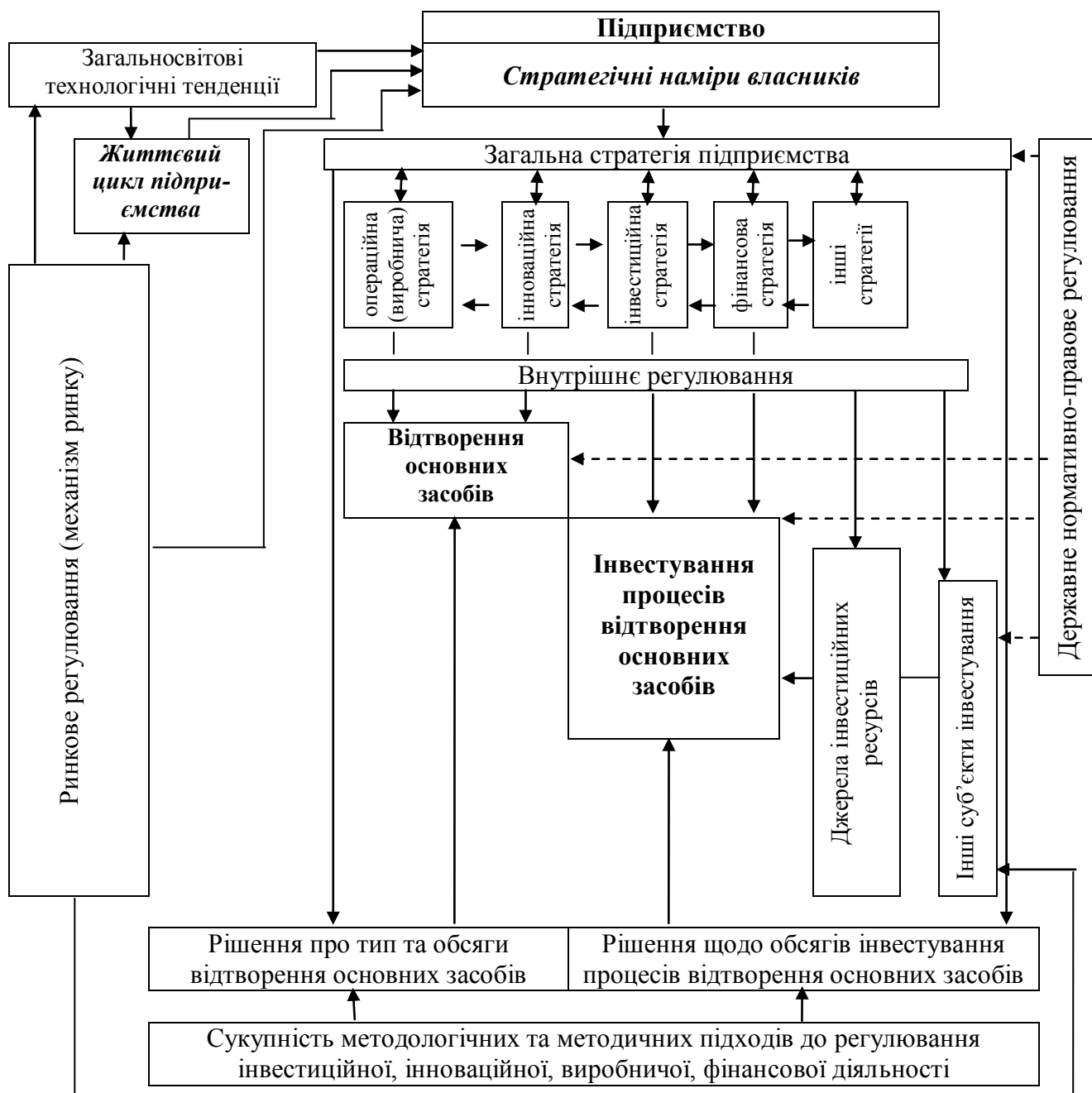

Рис. 2. Механізм інвестування відтворення основних засобів: сценарний підхід [розроблено автором]

Процесний підхід дає також динамічний опис механізму, відобра-

жаючи послідовність процесів відтворення основних засобів і їх інвестування залежно від стадій життєвого циклу підприємства (рис. 3).

Механізм інвестування процесів відтворення основних засобів – це система дій суб'єкта прийняття рішень, яка визначає послідовність, обсяги та забезпечує реалізацію процесів відтворення основних засобів і їх інвестування у відповідності до стратегічних цілей.

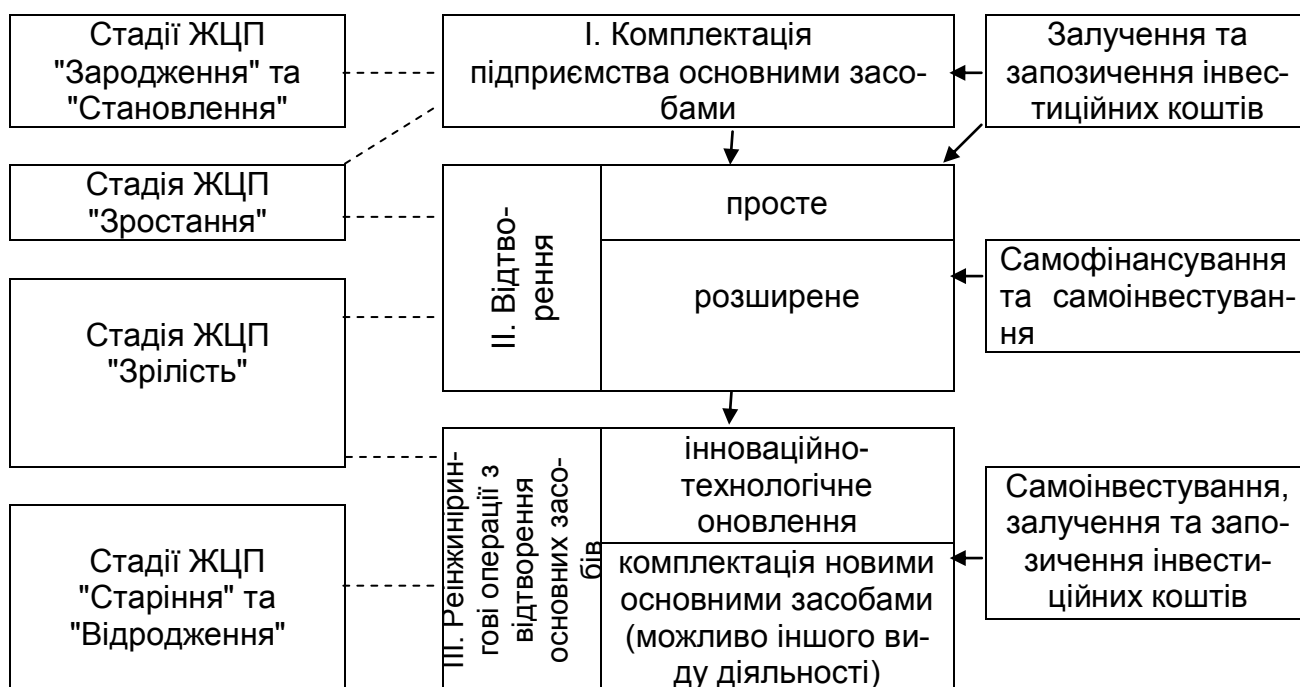

Рис. 3. Механізм інвестування процесів відтворення основних засобів: процесний підхід [розроблено автором]

Висновки. Інвестування відтворення основних засобів – це сукупність економічних відносин, які виникають між суб'єктами економіки на всіх стадіях процесу кругообороту основних засобів і характеризуються пов'язаними з ним потоками інвестиційних ресурсів. Необхідно розрізняти інвестування в основні засоби та інвестування відтворення основних засобів.

Механізм інвестування відтворення основних засобів необхідно ро-

зглядати з використанням структурного, сценарного та процесного підходів, що дозволить більш всебічно відобразити сутність даного механізму.

Механізм інвестування процесів відтворення основних засобів представляє собою систему дій суб'єкта прийняття рішень, яка визначає послідовність, обсяги та забезпечує реалізацію процесів відтворення основних засобів і їх інвестування у відповідності до стратегічних цілей.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бланк И.А.* Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп. / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2006. – 552 с.
2. *Бланк И.А.* Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2000. – 480 с.
3. *Бутко М.* Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності економіки / М.Бутко // Економіка України. – 2004. – № 4. – С. 40 – 45.
4. *Денисенко М.* Можливості активізації інвестування в сучасних умовах / М. Денисенко // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 28 – 32.
5. *Ілляшенко С.М.* Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посіб./ С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. – 278 с.
6. *Ковтун Н.В.* Статистичне дослідження інвестиційного процесу інвестиційної діяльності: теорія, методологія, практика / Н.В. Ковтун . – К.: ПВЦ ТОВ "Імекс-ЛТД", 2005. – 420 с.
7. *Лановий В., Дубровський В.* Інвестиції та розвиток / В. Лановий, В. Дубровський. – К.: Центр ринкових реформ, 2002. – 88 с.
8. *Майорова Т.В.* Інвестиційна діяльність: Навч. посіб. / Т.В. Майорова. – К.: ЦУЛ, 2003. – 376 с.

9. Мартиненко В. Формування державного механізму управління інвестиційним процесом в Україні: проблеми невизначеності та методи їх зняття / В. Мартиненко // Економіка України. – 2004. – № 8. – С. 50– 56.

10. *Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том 2.* – К.: Видавництво "Аконіт", 1998. – 911 с.

В статье исследуется характеристика сущности и структурирование механизма инвестирования воспроизводства основных средств, а также связанный с ним категорийный аппарат. инвестирование воспроизводства основных средств рассматривается как совокупность экономических отношений, которые возникают между субъектами экономики на всех стадиях процесса кругооборота основных средств и характеризуются связанными с ними потоками инвестиционных ресурсов. Механизм инвестирования процессов воспроизводства основных средств представлено как систему действий субъекта принятия решений, которая определяет последовательность, объёмы и обеспечивает реализацию процессов воспроизводства основных средств и их инвестирования соответственно стратегическим целям. Механизм инвестирования воспроизводства основных средств предлагается рассматривать с использованием структурного, сценарного и процессного подходов, что позволит более всесторонне отразить сущность данного механизма и усовершенствовать возможности его практического использования.

Ключевые слова: *механизм инвестирования, структурный подход, сценарный подход, процессный подход, воспроизводство, основные средства.*

S.V. Tkachuk, c.e.s., NUFT

THE METHODOICAL BASIS OF INVESTING OF FIXED ASSETS REPRODUCTION MECHANISM DEFINITION

The essential characteristic and structuring of investing of fixed assets reproduction mechanism and also categorical aggregate connected with it are investigated in this article.

The investing of fixed assets reproduction is considered as the aggregate of economic relations, which takes place between subjects of economics during all stages of process of fixed assets circulation and characterizes by the investing of recourses flows dealing with this.

The mechanism of fixed assets reproduction processes is introduced as the system of activities of subject, which takes decision and determines the sequence, size and provides realization of fixed assets reproduction processes and it's investing investment dealing with strategic aims.

The mechanism of fixed assets reproduction processes is proposed to be considered with the usage of structure, scenario and process methods of approach, which allows to represent the essence of this mechanism more thoroughly and to improve opportunities of it's usage.

Keywords: *investing mechanism, structure approach, scenario approach, process approach, reproduction, fixed assets.*

Одержана редколегією 12.10. 2009 р.

*Стаття рекомендована до друку
д-ром екон. наук, проф.. Мостенською Т.Л.*

Авторська довідка

Прізвище: *Ткачук*

Ім'я: *Світлана*

По-батькові: *Валеріївна*

Науковий ступінь: *кандидат економічних наук*

Вчене звання: -

Домашня адреса: *01133 м. Київ-133, бул. Лесі Українки, 5, кв. 65*

Місце роботи: *Національний університет харчових технологій,
кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності*

Посада: *доцент*

Тел./факс: *288-07-41 (кафедра)*

Домашній телефон: *235-75-30*